

КОМІСІЯ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ У ВОЄННІЙ ТА ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Матеріали міжнародної наукової конференції

м. Харків, 24 листопада 2023 р.

Харків
«Право»
2024

УДК [343.35:343.9.024]«364»(477)(082)

К86

Редакційна колегія:

*Ю. А. Пономаренко, Ю. В. Баулін, В. С. Батиргарєєва, В. І. Борисов,
О. О. Пащенко, Ю. Ю. Забуга, Д. О. Куковинець, Т. О. Михайліченко,
К. А. Новікова, А. О. Пугач, В. Р. Філіпенко*

Кримінально-правова протидія корупції у воєнній та повоєнній
К86 Україні : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 24 листоп. 2023 р. /
редкол.: Ю. А. Пономаренко та ін. ; Коміс. з питань прав. реформи при
Президентові України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; НДІ
вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса ; Громад. орг. «Все-
укр. асоц. кримін. права». – Харків : Право, 2024.234 с.

ISBN 978-617-8448-35-6

УДК [343.35:343.9.024]«364»(477)(082)

- © Комісія з питань правової реформи при Президентові України, 2024
- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2024
- © Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, 2024
- © Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», 2024

ISBN 978-617-8448-35-6

ЗМІСТ

Баулін Ю. В.

МІСЦЕ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ У ПРОТИДІІ
КОРУПЦІЇ..... 8

Хавронюк М. І.

ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМИ ПОВНОВАЖЕННЯМИ 12

Навроцький В. О.

ТОРГІВЛЯ ВПЛИВОМ: ЧИННИЙ КК VS ПРОЄКТ НОВОГО КК..... 20

Андрушко П. П.

АНАЛІЗ ПРОЄКТІВ ЗАКОНІВ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ЧИ
ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА КОРУПЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 24

Туляков В. О.

ГАРМОНІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ ЩОДО
КОРУПЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
ТА УКРАЇНИ 30

Гуторова Н. О.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я 41

Дудоров О. О., Задоя К. П., Письменський Є. О.

ПРО ВІРУ В БОГА ТА ОБОВ'ЯЗОК ПОДАВАТИ
АНТИКОРУПЦІЙНУ ДЕКЛАРАЦІЮ 45

Батиргарєєва В. С.

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В АВТОТРАНСПОРТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ..... 57

Киричко В. М.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОЯВУ ЗАКОНОДАВЧОГО ВІРУСУ
(УЗАКОНЕНОГО СВАВІЛЛЯ), ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 369²
«ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ» КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ
УКРАЇНИ..... 61

Радутний О. Е.

КОНТРОВЕРСІЙНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ СТАНДАРТИ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРЕЗУМПЦІЇ..... 66

Тимошенко В. А., Дрьомов С. В.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 70

деструктивним явищем, яке не просто руйнує засади верховенства права та стримує економічний розвиток держави, а й загалом послаблює обороноздатність країни і її армії, призводить до втрат особового складу та завдає не меншої шкоди, ніж ворожі обстріли, у зв'язку з чим корупційні кримінальні правопорушення у період воєнного стану повинні каратися надзвичайно суворо на рівні з державною зрадою, оскільки наслідки вчинення цих злочинів є аналогічними. Це твердження, очевидно, є, принаймні, емоційним і вельми сумнівним.

Таким чином, всіма згадуваними законопроектами пропонується суттєво підвищити караність (рівень пеналізації) всіх корупційних кримінальних правопорушень, перерахованих у примітці до ст. 45 КК, якщо вони вчинені під час дії воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. European commission. Ukraine 2023 Report: Commission staff working document. Brussels, 8.11.2023 SWD (2023) 699 final. European Commission: of. website. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf (date of application: 15.12.2023).

Туляков В. О.,
професор, доктор юридичних наук,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри кримінального права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ГАРМОНІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ ЩОДО КОРУПЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

Чим ближче держава до падіння, тим більша кількість її законів
Publius Cornelius Tacitus

Корупція завжди асоціювалася із слабкістю та віртуальністю держави, непрозорістю державного управління та закупівель, експансією бюрократії [1, с. 615–616].

Війна, на жаль, лише каталізувала ці процеси. Декілька фактів за останній місяць. За даними Бюро економічної безпеки (БЕБ) ризикові підприємства за 9 місяців поточного року експортували зернові невідомого походження на 133,9 млрд грн. Це понад 20% від загальної кількості. І уся ця валюта залишається на іноземних рахунках [2]. Протягом 9 місяців 2023 року за результатами спільних заходів Департаменту боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Держмитслужби і Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства оборони України перевірено понад 9 тис. фактів переміщення товарів гуманітарної допомоги на адресу 200 військових частин, а також, встановлено більш ніж 3 тис. випадків не підтвердження її надходження до військових частин [3].

«Зловживання у сфері закупівель Міністерства оборони, корупція у Верховному Суді, викриття корупційних схем у системі виїзду за кордон «Шлях», хабарі за правильний висновок військово-лікарської комісії, митні побори – лише вершина корупційного айсбергу, яка стала відома широкому загалу за останні місяці. А скільки ще невідомого і прихованого? Точно більше, ніж ми знаємо. Війна з російськими загарбниками триває. І варто визнати, що корупція в Україні непогано почувається під час війни. Корупціонери просто трохи перепрофілювалися, освоїли нові перспективніші ніші і творчо розвинули свої здібності. В зоні особливого корупційного ризику опинилися сфери, пов'язані з обороною країни, переміщенням вантажів через митницю, мобілізацією, виїздом військовозобов'язаних-ухилянтів за кордон, проходженням військово-лікарських комісій. Виглядає на те, що українська клептократія розглядає війну як особливу надзвичайну ситуацію, яка водночас відкриває нові можливості для збагачення. Мета клептократів – не українська перемога. А можливість безпечно пережити війну і нажитися на війні, нічого особливо не змінюючи у цій державі» [4].

Серед багатьох соціальних завдань, які стоять перед Україною на шляху до Європейської спільноти, одним з найбільш значущих є боротьба з корупцією. Приймаючи рішення щодо підтримки кандидатури України до вступу в ЄС, Європейська комісія звернула увагу на необхідність подальшого розвитку напрямку розвитку системи правосуддя та захисту фундаментальних прав людини законодавства України у відповідності із правоположеннями ЄС в сфері юстиції, свободи та безпеки. У 2017 році Європейський Союз розпочав підтримку новостворених антикорупційних інституцій та громадянського суспільства в Україні, запустивши EUACI Антикорупційну ініціативу ЄС [5].

Суттєва роль у цьому належить розвитку кримінального законодавства України. Заважаючи на значну кількість робіт у цьому напрямку, які було оприлюднено у останні роки Ю. Бауліним, В. Борисовим, О. Ведерниковим, О. Дудоровим, Н. Гуторовою, О. Житним, А. Музикою, В. Навроцьким, М. Пановим, Ю. Пономаренком, М. Хавронюком, та ін., у практиці апроксимації національного кримінального законодавства до права ЄС існує значна кількість проблем, які визвано певною новизною тематики, недостатністю досвіду, різницею правових культур, зміною векторів розвитку кримінального законодавства та публічного права у цілому [6]. З нашої точки зору, система європейського кримінально-правового регулювання є оптимальним гарантом розвитку конституційних принципів, який має тенденцію до поширення та ускладнення мультидисциплінарної матриці з урахуванням норм Європейського кримінального права та права прав людини [7].

Проте питання гармонізації національних правових систем та апроксимації міжнародних нормативних актів в сфері боротьби з корупцією вирішуються недостатньо ефективно чи не вирішуються загалом. Навіть остаточне завершення процесу приєднання до європейської системи протидії злочинності, підписання, ратифікація, приєднання, визнання міжнародних договорів не виправдовують новацій. До того ж, розвитку, згідно з останніми тенденціями, держави Європейського союзу прагнуть досягнути нового рівня гармонізації у частині криміналізації транскордонних злочинів та у частині підтримки взаємного визнання судових рішень. Така діяльність здійснюється за допомогою оптимального застосування Директив та Регламентів ЄС. Директиви та Регламенти вимагають імплементації відповідних новацій на національному рівні в усіх державах-членах протягом визначеного періоду, але згідно принципу субсидіарності та пропорційності, залишають на розсуд держав-членів форму імплементації та метод застосування державного примусу за невиконання приписів.

Групи злочинів, що підлягають апроксимації у процесі приведення Національного законодавства України до європейських стандартів, є наступними: тероризм, торгівля людьми та сексуальна експлуатація жінок і дітей, незаконний обіг наркотиків, незаконна торгівля зброєю, відмивання грошей, корупція, підробка платіжних засобів, комп'ютерні злочини та організована злочинність [8]. У більш розвинутому переліку деліктів, пов'язаних з корупцією, окрім самої корупції, як визначено

в Конвенції, розробленій на основі статті К.3(2) (с) Договору про Європейський Союз про боротьбу з корупцією за участю посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав-членів Європейського Союзу та в Рамкового рішення Ради 2003/568/ЖН, це: участь у злочинній організації, як визначено в Рамковому рішенні Ради 2008/841/ЖНА; тероризм, як визначено в Директиві (ЄС) 2017/541 Європейського Парламенту та Ради; торгівля людьми, як визначено в Директиві 2011/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради; незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин, як визначено в Рамковому рішенні Ради 2004/757/ЖНА; відмивання грошей, як визначено в Директиві (ЄС) 2018/1673 Європейського Парламенту та Ради; підробка платіжних засобів, як визначено в Директиві (ЄС) 2019/713 Європейського Парламенту та Ради; підробка валюти, включаючи євро, як визначено в Директиві 2014/62/ЄС Європейського Парламенту та Ради; комп'ютерні злочини, як визначено в Директиві 2013/40/ЄС Європейського Парламенту та Ради; незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових речовин, як визначено у Протоколі проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності; шахрайство, включаючи шахрайство та інші кримінальні правопорушення, що впливають на фінансові інтереси Союзу, як визначено в Директиві (ЄС) 2017/1371 Європейського Парламенту та Ради; екологічні злочини, включаючи незаконну торгівлю видами тварин, що перебувають під загрозою зникнення, та видами і сортами рослин, що перебувають під загрозою зникнення, як визначено в Директиві 2008/99/ЄС Європейського Парламенту та Ради, а також злочини, пов'язані із забрудненням з суден, як визначено в Директиві 2005/35/ЄС із поправками, внесеними Директивою 2009/123/ЄС; сприяння несанкціонованому в'їзду та проживанню, як визначено в Рамковому рішенні Ради 2002/946/ЖНА та Директиві Ради 2002/90/ЄС тощо.

Разом з цим, зважаючи на глобалізаційні процеси, у царині кримінально-правової протидії корупції все частіше бачиться процес фрагментації, коли примат віддається саме національним, а не міждержавним стандартам. Європейські держави прагнули досягнути базового рівня гармонізації та апроксимації законодавства лише у частині криміналізації транскордонних злочинів та підтримки взаємного визнання судових рішень. Це призвело до необхідності відповідних реформ.

03 травня 2023 року Європейська комісія представила пропозицію щодо директиви, яка включає нові правила, що визначають корупційні кримінальні злочини та гармонізують санкції по всьому Європейському Союзу. Пропозиція приділяє значну увагу посиленню інструментів застосування санкцій і має бути обговорена та ухвалена Європейським Парламентом та Радою. Ця директива вперше буде спрямована на боротьбу з корупцією в державному і приватному секторах в рамках єдиного інструменту, що включає, серед іншого, положення Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Вона замінить Рамкове рішення Ради 2003/568/ЖНА про боротьбу з корупцією серед посадових осіб держав-членів Європейського Союзу та внесе зміни до Директиви (ЄС) 2017/1371, яка встановлює вимоги щодо криміналізації корупції у приватному секторі.

03 травня 2023 року Європейська Комісія та Європарламент ухвалили Спільне повідомлення про боротьбу з корупцією, в якому викладено існуючі заходи ЄС щодо боротьби з корупцією та визначено план подальших дій. Це включає створення мережі ЄС проти корупції, яка має на меті сприяти співпраці, виявляти тенденції та максимізувати вплив і узгодженість європейських зусиль щодо запобігання та боротьби з корупцією з метою створення більш ефективної антикорупційної політики [9].

Проте з точки зору матеріального кримінального права та можливостей прогнозу подальшої апроксимації нас цікавить саме проєкт Нової директиви ЄС проти корупції в контексті сутності кримінальних правопорушень [10].

Аналіз повідомлень держав-членів ЄС показує, що в національному законодавстві держав-членів передбачені злочини, пов'язані з хабарництвом у державному та приватному секторах, розкраданням, незаконним привласненням, перешкоджанням здійсненню правосуддя та зловживанням службовим становищем. Тим не менш, визначення мають багато варіацій, зокрема, коли йдеться про розкрадання або зловживання службовим становищем. Безумовно, не можна зробити висновок, що держави-члени охоплюють весь спектр корупційних злочинів, визначених у Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією. Багато держав-членів повідомляють, що криміналізували зловживання впливом у своєму національному законодавстві, але деякі визначення суттєво відрізняються від відповідних положень Конвенції про корупцію ООН, а іноді цей злочин охоплюється лише частково. Незаконне збагачення залишається недостатньо охопленим: вісім держав-членів повідомили, що воно в тій

чи іншій формі охоплене національним законодавством, тоді як низка інших повідомили, що ці аспекти охоплені їхнім законодавством у сфері протидії відмиванню грошей або конфіскації активів. Відмінності у визначенні правопорушень і відсутність криміналізації деяких видів корупційної поведінки створюють проблеми у транскордонних справах і призводять до критики з боку деяких моніторингових органів щодо того, як держави-члени виконують міжнародні документи [10].

Пропозиції проєкту Директиви охоплюють наступні склади:

Хабарництво в публічному секторі. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб наступна поведінка каралася як кримінальний злочин, якщо вона вчиняється умисно:

(а) обіцянку, пропозицію або надання, безпосередньо або через посередника, державній посадовій особі переваги будь-якого виду для цієї посадової особи або третьої особи з метою вчинення або невчинення дій відповідно до її обов'язків або при виконанні нею своїх функцій (активне хабарництво);

(б) прохання або одержання службовою особою, безпосередньо або через посередника, вигоди в будь-якому вигляді або обіцянка такої вигоди для цієї службової особи або третьої особи з метою вчинення чи невчинення службовою особою дій або бездіяльності в зв'язку з виконанням нею службових обов'язків або при здійсненні нею своїх функцій (пасивний підкуп) (ст. 7) [10].

Хабарництво в приватному секторі. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб наступна поведінка каралася як кримінальний злочин, коли вона вчиняється умисно і в ході економічної, фінансової, підприємницької або комерційної діяльності:

(а) обіцянка, пропозиція або надання, безпосередньо або через посередника, неправомірної вигоди будь-якого виду особі, яка в будь-якій якості керує суб'єктом господарювання приватного сектору або працює на нього, для цієї особи або третьої сторони, з тим, щоб ця особа вчинила дію або бездіяльність, що порушує її обов'язки (активний підкуп);

(б) прохання або одержання особою, безпосередньо або через посередника, неправомірної вигоди в будь-якому вигляді або обіцянки такої вигоди для цієї особи або третьої особи, яка в будь-якій якості керує суб'єктом господарювання приватного сектору або працює на нього, за вчинення чи невчинення дій всупереч обов'язкам цієї особи (пасивний підкуп) (ст. 8) [10].

Привласнення. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб наступна поведінка каралася як кримінальний злочин, якщо вона вчиняється умисно:

(а) вчинення, видача, привласнення або використання державною посадовою особою майна, управління яким їй прямо чи опосередковано довірено, всупереч меті, для якої воно було призначене;

(б) вчинення, витрачання, привласнення або використання в ході економічної, фінансової, підприємницької або комерційної діяльності особою, яка керує або працює в будь-якій якості в суб'єкті приватного сектору, будь-якого майна, управління яким прямо чи опосередковано довірено їй, всупереч меті, для якої воно було призначене; (с) вчинення, витрачання, привласнення або використання в ході економічної, фінансової, підприємницької або комерційної діяльності (ст. 9) [10].

Зловживання впливом у сфері службової діяльності. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб наступна поведінка каралася як кримінальний злочин, якщо вона вчиняється умисно:

(а) обіцянка, пропозиція або надання, безпосередньо або через посередника, неправомірної вигоди будь-якого виду особі або третій стороні з метою здійснення цією особою реального або передбачуваного впливу з метою отримання неправомірної вигоди від державної посадової особи;

(б) прохання або одержання, безпосередньо або через посередника, неправомірної вигоди будь-якого виду або обіцянка такої вигоди особі чи третій особі з метою здійснення цією особою реального або передбачуваного впливу з метою одержання неправомірної вигоди від публічної посадової особи; (с) прохання або одержання неправомірної вигоди від публічної посадової особи.

2. Для того, щоб діяння, зазначене в пункті 1, підлягало кримінальному покаранню, не має значення, чи здійснюється вплив, чи ні, а також чи призводить передбачуваний вплив до запланованих результатів, чи ні (ст. 10) [10].

Зловживання службовим становищем. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб наступна поведінка каралася як кримінальний злочин, якщо вона вчиняється умисно:

1. вчинення або невчинення дії всупереч закону державною посадовою особою при виконанні своїх функцій з метою отримання неправомірної вигоди для цієї посадової особи або третьої сторони;

2. вчинення або невчинення дії всупереч обов'язкам особою, яка в будь-якій якості керує суб'єктом господарювання приватного сектору або працює на нього в процесі здійснення економічної, фінансової, підприємницької чи комерційної діяльності, з метою одержання неправомірної вигоди для цієї особи або третьої особи (ст. 11) [10].

Перешкоджання здійсненню правосуддя. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб наступна поведінка каралася як кримінальний злочин, коли вона вчиняється умисно:

1. застосування, безпосередньо або через посередника, фізичної сили, погроз або залякування, а також обіцянки, пропозиції або надання переваг з метою схилити до неправдивих свідчень або перешкодити дачі свідчень чи наданню доказів у провадженні щодо будь-якого зі злочинів, зазначених у статтях 7–11, 13 і 14;

2. застосування, безпосередньо або через посередника, фізичної сили, погроз або залякування з метою втручання у виконання службових обов'язків особою, яка обіймає посаду судді або працівника правоохоронного органу, у зв'язку з будь-яким із злочинів, зазначених у статтях 7–11, 13 і 14 (ст. 12) [10].

Збагачення від корупційних правопорушень. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб умисне набуття, володіння або використання державною посадовою особою майна, про яке їй відомо, що воно отримане внаслідок вчинення будь-якого з правопорушень, зазначених у статтях 7–12 і 14, каралося як кримінальне правопорушення, незалежно від того, чи була ця посадова особа причетна до вчинення такого правопорушення (ст. 13) [10].

В проєкті містяться також умови відповідальності у співучасті та попередню злочинну діяльність.

Цікавим є також вирішення питань оптимізації санкцій за корупційні кримінальні правопорушення.

Ст. 15. Покарання та заходи для фізичних осіб

1. держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб кримінальні правопорушення, зазначені в статтях 7–14, каралися ефективними, пропорційними та стримуючими кримінальними покараннями.

2. держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб

(а) кримінальні правопорушення, зазначені у статтях 7 і 12, каралися максимальним строком позбавлення волі щонайменше на шість років

(б) кримінальні правопорушення, зазначені у статтях 8–11, каралися максимальним строком позбавлення волі щонайменше на п'ять років; та

(с) кримінальне правопорушення, зазначене у статті 13, карається максимальним строком позбавлення волі щонайменше чотири роки.

3) Якщо кримінальне правопорушення, зазначене у статті 9, спричиняє шкоду на суму менше 10 000 євро або вигоду на суму менше 10 000 євро, держави-члени можуть передбачити інші санкції, крім кримінальних.

4. Без шкоди для пунктів 1–3, держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб фізичні особи, засуджені за вчинення одного з кримінальних правопорушень, зазначених у статтях 7–14, могли бути піддані санкціям або заходам, що накладаються компетентним органом і які не обов'язково мають кримінальний характер, у тому числі

(а) штрафи

(б) усунення, тимчасове відсторонення та переведення з державної посади;

(с) позбавлення права обіймати

(і) займати державні посади;

(іі) здійснення функцій публічної служби;

(ііі) займати посаду в юридичній особі, яка повністю або частково належить цій державі-члену;

(іv) здійснення комерційної діяльності, в контексті якої було вчинено злочин;

(d) позбавлення права балотуватися на виборах, пропорційно до тяжкості вчиненого злочину; та

(e) відкликання дозволів або санкцій на здійснення діяльності, в контексті якої було вчинено правопорушення

(f) виключення з доступу до державного фінансування, включаючи тендерні процедури, гранти та концесії (ст. 15) [10].

Окремими нормами встановлено особливості притягнення до відповідальності юридичних осіб.

Так, держави-члени повинні вжити необхідних заходів для забезпечення того, щоб юридичні особи могли бути притягнуті до відповідальності за будь-які кримінальні правопорушення, зазначені у статтях 7–14, вчинені в інтересах цих юридичних осіб будь-якою фізичною особою,

яка діє індивідуально або як частина органу юридичної особи та займає керівну посаду в юридичній особі, на підставі однієї або декількох з наступних підстав:

- (а) повноваження представляти юридичну особу
- (б) повноваження приймати рішення від імені юридичної особи; або
- (с) повноваження здійснювати контроль в межах юридичної особи.

Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб санкції або заходи щодо юридичних осіб включали

(а) кримінальні або некримінальні штрафи, максимальна межа яких не повинна бути меншою, ніж 5 відсотків від загального світового обороту юридичної особи, включаючи пов'язаних осіб, за фінансовий рік, що передував рішенню про накладення штрафу;

(б) позбавлення цієї юридичної особи права на отримання державних пілг або допомоги;

(с) тимчасове або постійне відсторонення від участі у процедурах державних закупівель;

(д) тимчасове або постійне позбавлення цієї юридичної особи права займатися комерційною діяльністю;

(е) відкликання дозволів або санкцій на здійснення діяльності, в контексті якої було вчинено правопорушення;

(ф) можливість для органів державної влади анулювати або розірвати договір з ними, в контексті якого було вчинено правопорушення;

(г) встановлення судового нагляду за цією юридичною особою;

(h) ліквідації цієї юридичної особи в судовому порядку; та

(і) тимчасове або постійне закриття закладів, які використовувалися для вчинення правопорушення (ст. 15–16) [10].

Окремі нормоположення проєкту Директиви пов'язані із характеристиками обставин, що обтяжують покарання за корупційні злочини, питаннями імунітетів, юрисдикції, підстав давності притягнення до відповідальності та покарання, захисту свідків, процедур розслідування та кооперації, кримінологічного аналізу відповідних даних.

Безумовно, процес апроксимації відповідних пропозицій відображає новітні тенденції до уніфікації кримінального законодавства щодо протидії корупції у країнах ЄС.

Сподіваюсь, фахівцям у галузі буде цікавим цей нарис ідей ЄС задля реалізації шляху піднесення українського матеріального кримінального права до європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Shleifer, Andrei, and Robert W Vishny. Corruption. *The Quarterly Journal of Economics*. Vol. 108. Iss. 3. August 1993. P. 599–617 .
2. БЕБ стверджує, що ризикові підприємства експортують 20% зерна. 16 листопада 2023 року. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/beb-stverdzhuye-shcho-rizikovi-pidpriyemstva-eksportuyut-20-zerna> (дата звернення: 16.11.2023).
3. Держмитслужба у взаємодії з Міноборони виявили понад 3 тис. випадків неотримання гуманітарної допомоги військовими частинами. 19 жовтня 2023 року. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/derzhmitsluzhba-u-vzaiemodiyi-z-minoboroni-viiavili-ponad-3-tis-vipadkiv-neotrimannia-gumanitarnoyi-dopomogi-viiskovimi-chastinami-1338> (дата звернення: 16.11.2023).
4. Герасименко П. Барабани корупції. 19 червня 2023. URL: https://zaxid.net/barabani_koruptsiyi_n1565830 (дата звернення: 16.11.2023).
5. Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні. URL: <https://euaci.eu/ua/> (дата звернення: 16.11.2023).
6. Туляков В. О. Апроксимація кримінального права України у контексті законодавчої роботи ЄС: перспективи та методи. *Вісник Національної академії правових наук України*. Т. 30. №3. Харків: Право, 2023. С. 323–335.
7. STRATEGIC GUIDELINES for legislative and operational planning within the area of freedom, security and justice adopted by the European Council by 26/27 June 2014. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-79-2014-INIT/en/pdf1> (date of application: 16.11.2023).
8. COMMUNICATION from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Delivering an area of freedom, security and justice for Europe's citizens / Action Plan implementing the Stockholm Programme. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2010:0171:FIN> (date of application: 16.11.2023).
9. Joint Communication on the fight against Corruption. 3 May 2023. URL: https://commission.europa.eu/publications/joint-communication-fight-against-corruption_en (date of application: 16.11.2023).
10. Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on combating corruption, replacing Council Framework Decision 2003/568/JHA and the Convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union and amending Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council Brussels, 3.5.2023 COM(2023) 234 final. 2023/0135(COD). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A234%3AFIN> (date of application: 16.11.2023).